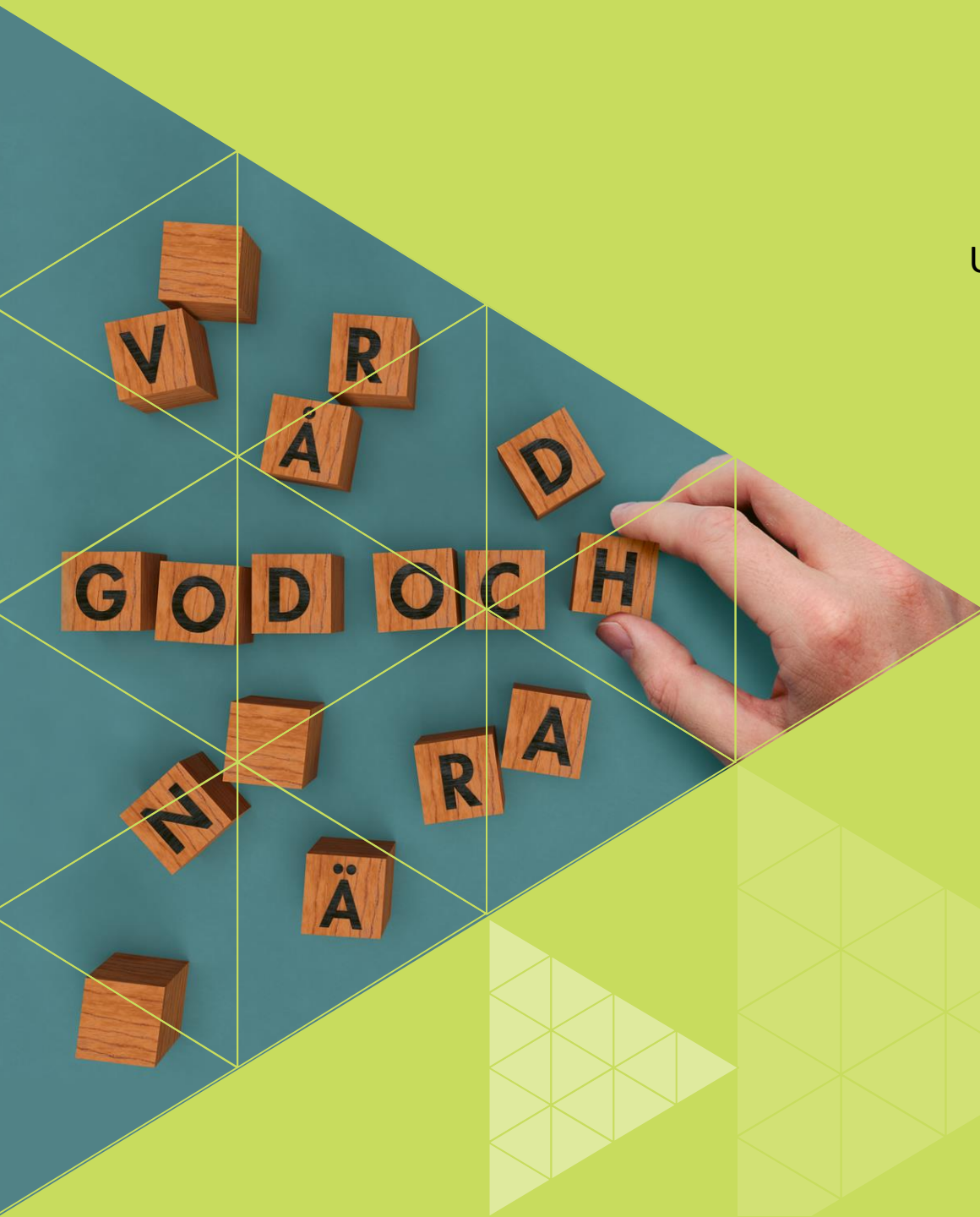

Nära vård i sikte?

Utvärdering av omställningen till en god och nära vård: delrapport

Sammanfattning av rapport 2021:8

Ett regeringsuppdrag att utvärdera omställningen till en god och nära vård

1 Utvärdera reformen och omställningen i hälso- och sjukvården ur ett **system- och patientperspektiv**.

Utgå från regeringens tre inriktningsmål med omställningen:

- Ökad tillgänglighet
- Mer delaktiga patienter och en personcentrerad vård
- Ökad kontinuitet i primärvården

2 Utvärdera **utvecklingen av fast läkarkontakt** i primärvården.

- Fokus på patienter med omfattande och komplexa vårdbehov
- Patienters uppfattning och vårdgivares tillhandahållande

3 Utvärdera **utvecklingen av kompetensförsörjningen** inom primärvården.

4 Belysa **utvecklingen av samverkan** mellan region och kommun.

5 Belysa **utvecklingen** av den nära vården i **glesbygd och socioekonomiskt utsatta** områden.

 Tre delrapporter fram till den 31 mars 2023.

Avgränsningar och pandemins påverkan på rapporten

Pandemin har påverkat genomförandet och resultaten:

- Med hänsyn till vårdens hantering av pandemin har vi avstått från att vända oss till verksamheter med t.ex. enkäter.
- Patientlagsenkäten genomfördes hösten 2020, vilket innebär att resultaten sannolikt påverkats av pandemin. T.ex. har personer som uppger att deras vård påverkats av pandemin även sämre erfarenheter av vården i stort.
- Men vi har även jämfört vårt underlag med undersökningar som genomförts innan pandemin bröt ut (Nationell patientenkät, NPE, och International health policy survey, IHP).
- Statistiken över regionernas ekonomi 2020 har sannolikt påverkats, t.ex. på grund av svårigheter med registrering.

Deluppdraget att belysa utvecklingen av den nära vården i glesbygd överlappar med vårt uppdrag att kartlägga tillgänglighet och kvalitet i primärvården i Sveriges landsbygder (publiceras 2 november 2021).

- Utifrån resultat och slutsatser i den rapporten kommer vi att överväga hur vi kan belysa glesbygdsperspektivet vidare till slutrapporten.

Våra viktigaste slutsatser

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

En mängd aktiviteter pågår men omställningen tycks inte hittills lösa grundproblemen

Det finns ett brett stöd för reformens mål och en stor efterfrågan på förbättringar

Det är utmanande att mäta det omställningen ska bidra till

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

Patientperspektiv

Systemperspektiv

Yrkesverksammas perspektiv

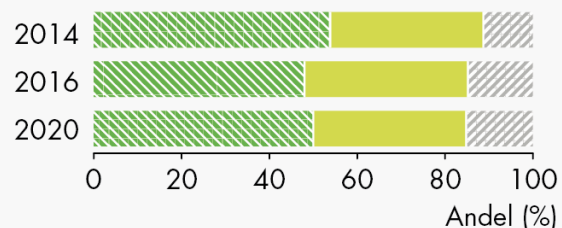
- Patienters erfarenheter av tillgänglighet, delaktighet och kontinuitet i vården har sammantaget inte förbättrats.
- Personer med fast kontakt har genomgående bättre erfarenheter av vården, men många saknar idag fast kontakt.
- Erfarenheterna av vården skiljer sig mellan olika grupper: de med sämre hälsa har genomgående sämre erfarenheter.
- I vissa frågor tycks utvecklingen ha varit mer positiv för patienter med större vårdbehov jämfört med populationen i stort.

Patienters erfarenheter av tillgänglighet, delaktighet och kontinuitet i vården har sammantaget inte förbättrats – exempel på resultat

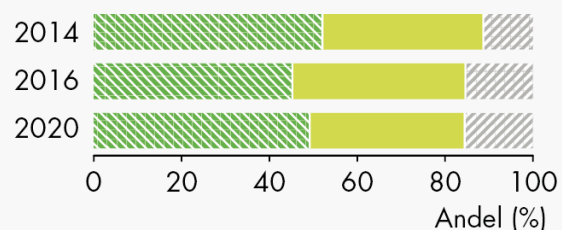
Tillgänglighet

I vilken utsträckning har du under de senaste 12 månaderna upplevt:

Att det har varit lätt att komma i kontakt med hälso- och sjukvården (t.ex. via telefon, e-post eller hemsida) när du behövt det? ♦

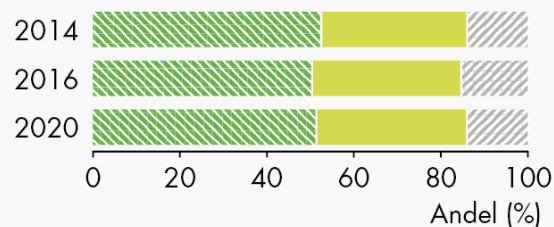
Att det har varit lätt att få träffa vårdpersonal när du behövt det? ♦

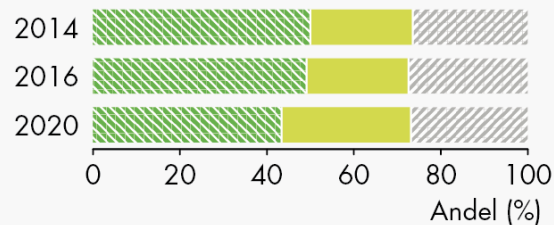
Delaktighet

I dina kontakter med vården under de senaste 12 månaderna, hur ofta upplevde du:

Att du var delaktig i besluten om hur din vård utformades och genomfördes?

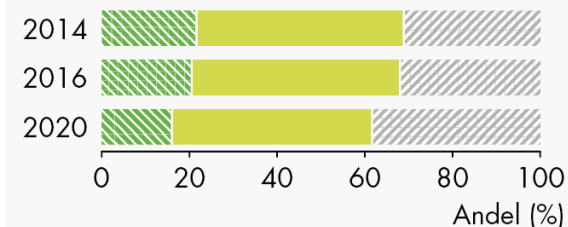
Att dina närstående fick tillräcklig möjlighet att vara delaktiga i hur vården utformades och genomfördes i den mån du önskade? ♦

■ Alltid
■ Ibland
■ Sällan, Aldrig

Kontinuitet

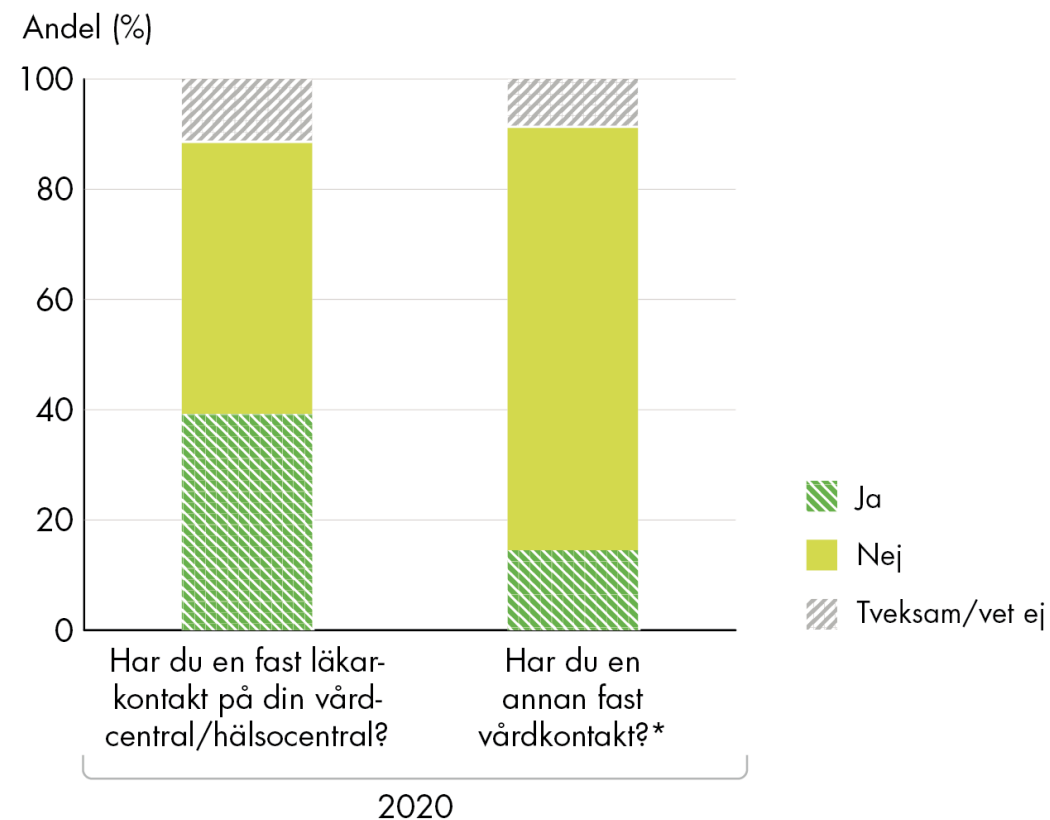
I vilken grad anser du att samordningen av dina kontakter med vården sker på ett ändamålsenligt sätt? ♦

■ I mycket hög grad
■ I hög grad
■ I låg grad, Inte alls

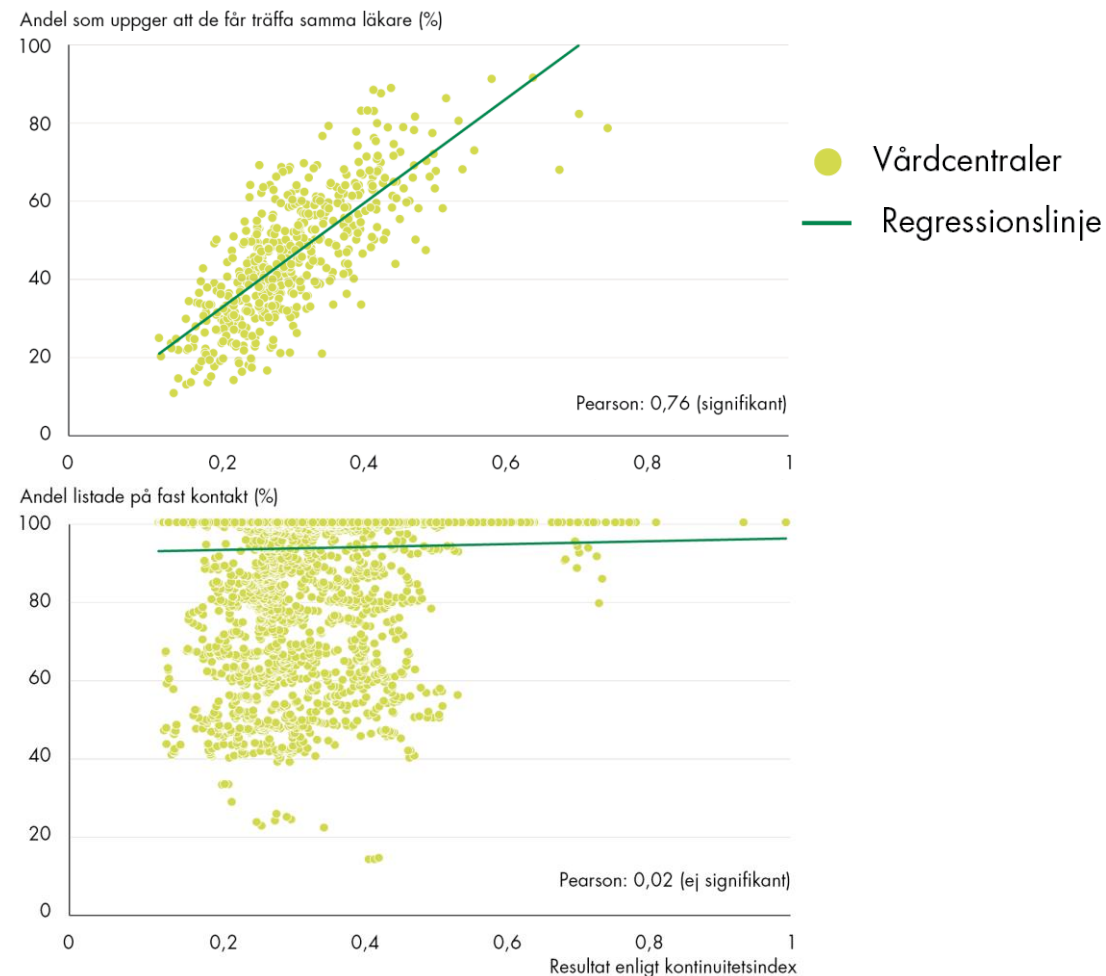
Patienter med fast kontakt i vården

- Det är fortfarande många som saknar en fast kontakt
 - 39 procent av patienterna uppgav att de har en fast läkarkontakt på sin vårdcentral.
 - 14 procent uppgav att de har en annan fast vårdkontakt någonstans i vården
- En majoritet av respondenterna har inte fått information om möjligheten att få en fast kontakt.
- Vanligare att personer med större vårdbehov har en fast kontakt, men också geografiska skillnader.
- Patienter med fast kontakt har mer positiva erfarenheter av kontinuitet, tillgänglighet och delaktighet.

Viktigt att följa fler kontinuitetsmått än bara listad på fast kontakt

- En fallstudie i Västra Götalandsregionen om hur olika mått på kontinuitet stämmer överens på vårdcentralsnivå:
 - Starkt samband mellan måttet kontinuitetsindex till läkare i Primärvårdskvalitet och patienternas upplevelse av att träffa samma läkare i Nationell patientenkät (NPE). Det stärker tillförlitligheten för båda mätetalen.
 - Inget samband för andel listade på en fast läkarkontakt, varken med kontinuitetsindex eller om man får träffa samma läkare enligt NPE.
- Kan vara ett tecken på att andelen listade med fast läkarkontakt i praktiken inte förändrar arbetssättet och därmed inte påverkar kontinuitet på vårdcentralsnivå.
- På grund av metodologiska svagheter bör tolkningen göras försiktigt. Men det visar på vikten av att följa fler kontinuitetsmått än bara andel med fast kontakt.

Not: Kontinuitetsindex till läkare är en kvalitetsindikator som väger samman hur många olika läkare patienten träffar och frekvensen av besök till de olika läkarna.

Källa: Data på vårdcentralsnivå hämtad från Nationell patientenkät och PVQ i Region Västra Götaland.

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

Patientperspektiv

Systemperspektiv

Yrkesverksammas perspektiv

- Primärvårdens andel av totala kostnader har ökat långsamt. Stora variationer mellan regioner.
- Kommunernas hälso- och sjukvård uppskattas till drygt en tredjedel av kostnaderna för primärvård totalt. Kostnaderna för kommunernas vård ökar.
- Personalresurserna ökar i något högre takt i regionernas primärvård än i resten av vården, utom allmänläkare. Brist på många yrkesgrupper i primärvården.
- Fysiska primärvårdskonsumtionen minskar och den digitala konsumtionen ökar.
- Befolkningens förtroende har ökat men är fortsatt lägre för primärvården än för övrig vård.

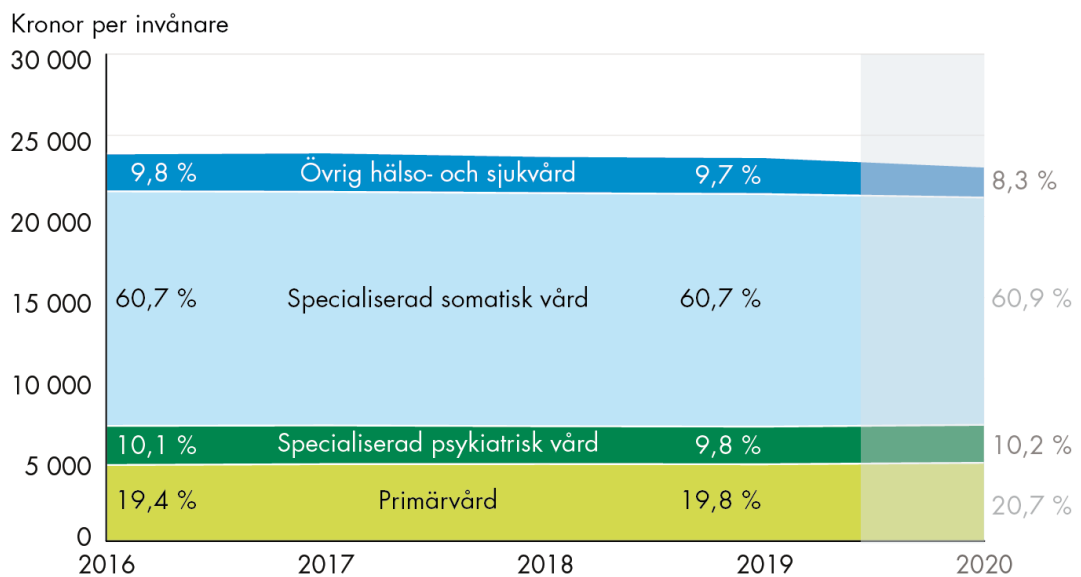
Få indikationer på måluppfyllelse utifrån systemperspektivet

– exempel på resultat

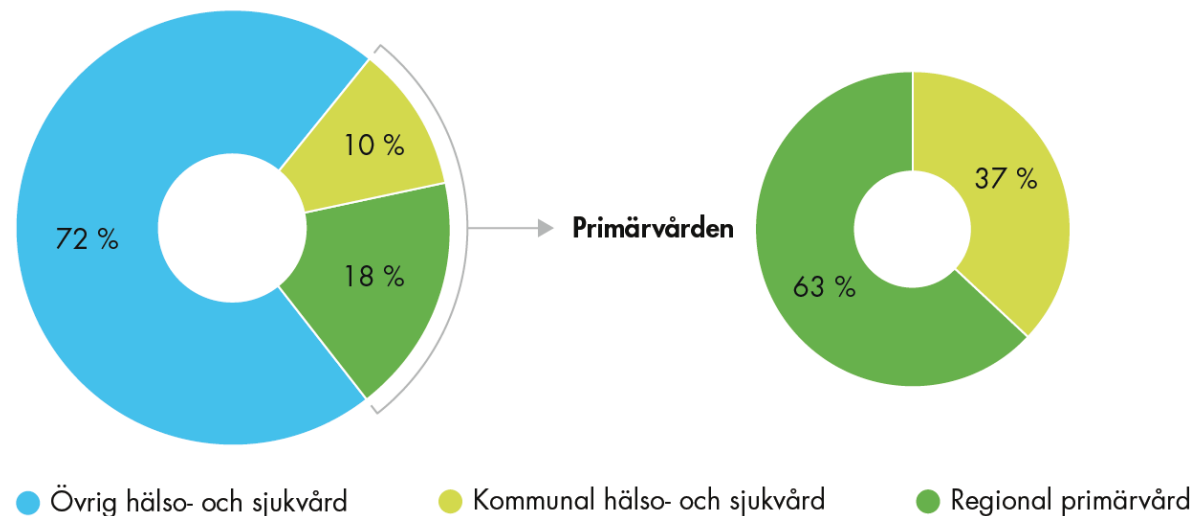
▶ **Primärvårdens andel av totala kostnader har ökat långsamt**

▶ **Kommunerna står för drygt en tredjedel av primärvårdens kostnader**

Kostnad per invånare i regionernas hälso- och sjukvård 2016-2019, exkl. läkemedel, per verksamhetsområde

Hälso- och sjukvården totalt

Få indikationer på måluppfyllelse utifrån systemperspektivet

– exempel på resultat

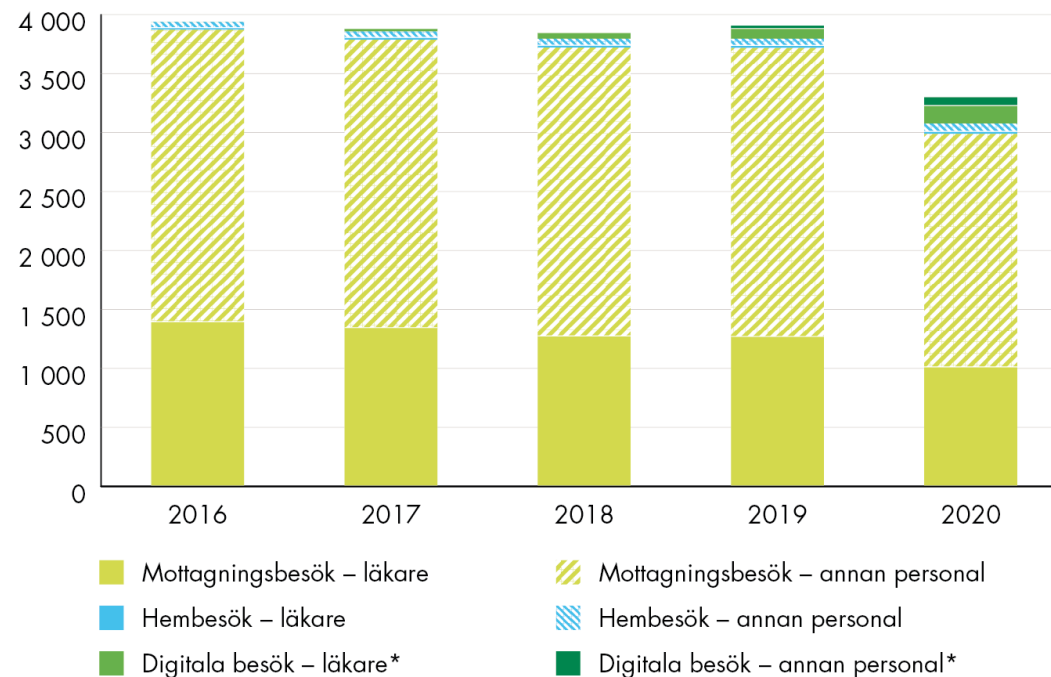
Personalresurserna ökar i något högre takt i primärvården, utom allmänläkare

Årsarbetare per 100 000 invånare totalt i regionernas hälso- och sjukvård och i primärvården, förändring 2016-2020

Målgrupp	Primärvården	Hälso- och sjukvården i stort
Totalt	8 %	4 %
Psykologer	30 %	6 %
Läkare utan specialistkompetens	20 %	16 %
Arbeterapeuter	17 %	4 %
Administration totalt	9 %	9 %
Undersköterskor m. fl.	8 %	6 %
Fysioterapeuter	7 %	2 %
Sjuksköterskor	6 %	1 %
Specialistläkare	-3 %	4 %

Den fysiska primärvårdskonsumtionen minskar och den digitala konsumtionen ökar snabbt

Antal primärvårdsbesök per 1 000 invånare

* Statistiken över de digitala besöken ger inte en komplett bild, se not.

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

Patientperspektiv

Systemperspektiv

Yrkesverksammas perspektiv

- Intervjuer med professionsföreträdare visar att tidigare beskrivna brister kvarstår ur yrkesverksammas perspektiv – t.ex. hög arbetsbelastning samt bristande bemanning och kompetens.
- Svenska primärvårdsläkare upplever sitt arbete som stressigt, har lägst antal besök per invånare men har längst patientmöten.
- Läkarna anser i låg grad att primärvården är väl förberedd med kompetens och erfarenhet att möta t.ex. personer med kronisk sjukdom.

Våra viktigaste slutsatser

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

En mängd aktiviteter pågår men omställningen tycks inte hittills lösa grundproblemen

Det finns ett brett stöd för reformens mål och en stor efterfrågan på förbättringar

Det är utmanande att mäta det omställningen ska bidra till

En mängd aktiviteter pågår men omställningen tycks inte hittills lösa grundproblemen

En mängd aktiviteter pågår inom omställningen till en god och nära vård.

- Regioner och kommuner har kommit olika långt med att omsätta regeringens målbild.
- Mycket görs som lokala initiativ och projekt – det tar troligen tid innan utvecklingsarbetet implementeras, skalas upp och leder till ändrade arbetssätt och mer övergripande resultat.

Vi kan ännu inte se att regionerna skapat tillräckliga förutsättningar för att nå omställningens mål.

- I underlaget finns få tecken på att de ekonomiska resurserna i primärvården hittills ökat tillräckligt mycket för att möta målsättningarna med omställningen.
- De flesta regioner verkar sakna tydliga planer på att öka finansieringen under kommande år.
- Personalresurserna har totalt sett ökat mer i primärvården än i vården i stort, om än från låga nivåer.
- Men samtidigt ingen förbättring när det gäller andelen specialistläkare i allmänmedicin, trots brist och reformens mål om fast läkarkontakt i primärvården.

Våra viktigaste slutsatser

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

En mängd aktiviteter pågår men omställningen tycks inte hittills lösa grundproblemen

Det finns ett brett stöd för reformens mål och en stor efterfrågan på förbättringar

Det är utmanande att mäta det omställningen ska bidra till

Det finns ett brett stöd för reformens mål och en stor efterfrågan på förbättringar

- Omställningen är efterfrågad och målsättningarna möter delvis de problem i primärvården som beskrivits av patienter och yrkesverksamma i vården.
- När det gäller resursbehovet – ökade ekonomiska och personalresurser – finns det ett gap mellan å ena sidan reformens mål och genomförandet hittills och å andra sidan de behov som lyfts av både professions- och patientföreträdare. Det finns få tecken på att omställningen hittills möter det.

Våra viktigaste slutsatser

Hittills finns få indikationer på att omställningen har lett till måluppfyllelse

En mängd aktiviteter pågår men omställningen tycks inte hittills lösa grundproblemen

Det finns ett brett stöd för reformens mål och en stor efterfrågan på förbättringar

Det är utmanande att mäta det omställningen ska bidra till

Det är utmanande att mäta det omställningen ska bidra till

- Många av omställningens mål är svåra att mäta, t.ex. om primärvården i högre grad utgör ett nav eller om vården i stort blir mer effektiv.
- Det saknas nationell statistik för att skapa en heltäckande bild av kostnader, patientens behov samt omfattning och innehåll i de insatser som görs i primärvård, kommunal hälso- och sjukvård och socialtjänst.
- De uppgifter som finns tillgängliga om vårdkonsumtion, kostnader och bemanning svåra att kvalitetssäkra och inte alltid heltäckande.
- Vissa uppgifter om vårdkonsumtion blir allt mer inaktuella på grund av strukturförändringar, t.ex. utvecklingen mot ökad användning av digitala vårdtjänster.

Vi fortsätter att utvärdera omställningen

I arbetet med slutrapporten som publiceras i mars 2023 kommer vi fortsätta följa utvecklingen på motsvarande sätt som hittills.

Därutöver vill vi fokusera på bl.a.:

- Utvecklingen för utsatta grupper och i glesbygd.
- Kompetensförsörjning, samverkan och yrkesverksammas perspektiv.
- Utvecklingen av fast läkarkontakt – utöver patienternas upplevelser också utifrån verksamheternas tillhandahållande.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

www.vardanalys.se

registrator@vardanalys.se

[@vardanalys](https://twitter.com/vardanalys)

Daniel Zetterberg

Ida Nyström

Filippa Kalle